

היבטים לשוניים עקב עו

דקדוקי קריאה בפרשה ובהפטרות ובראשון של ראה

ז	יב וְשִׁמְרֹתֶם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם: מוטעם מרכא-טיפחא ולא טיפחא-מרכא
ז	יג וְאַהֲבֶךָ: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה, הטעמה משנית בה"א, והביל"ת אחריה בשווא נע: וְאַהֲבֶךָ. וּבִרְכֶּךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח למרות הקושי. לִתֶּךָ לְךָ: טעם נסוג אחור ללמ"ד
ז	טז נָתַן לְךָ: אין טעם נסוג אחור לנר"ן
ז	כד וְהֶאֱבַדְתָּ: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף, הדל"ת בשווא נח. הִשְׁמַדְךָ דל"ת בשווא נע
ז	כה וְלִקְחֶתָ לְךָ: תיבת וְלִקְחֶתָ במלרע ואין טעם נסוג אחור, כנ"ל בהמשך הפסוק תִּקְּשׁ בּוֹ
ח	א אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּיָּךְ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת: יש להאיץ את קריאת תיבת הַיּוֹם המוטעמת בטפחא, מפסיק עיקרי, להסמיכה לתיבה שלפניה שלא יישמע כאילו התביר מפסיק גדול ממנו: אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּיָּךְ הַיּוֹם - תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת
ח	ב הוֹלִיכְךָ: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף. אֶלְהִיךָ זָה: שני תבירים מתרדפים. עֲנִתְךָ: דגש חזק בנר"ן, מלשון עינוי, כן הדבר גם בהמשך הפרק פס' טז
ח	ג וַיַּעֲנֶךָ: היר"ד בשווא נח לא בפתח והנר"ן דגושה ובשווא נע, מלשון עינוי; וַיֹּאכְלֶךָ כ"ף שווא נע
ח	ה יִיסֶר: יר"ד ראשונה בשווא נע, יר"ד שנייה בפתח. מִיִּסְרְךָ: כ"ף סופית דגושה
ח	ז נִחְלִי מִיָּם: טעם נסוג אחור לנר"ן. הנר"ן במונח והמילה איננה מוקפת
ח	ט תֹּאכַל-בָּהּ: געיה בתי"ו. לֹא-תִחַסֵּר כָּל בָּהּ: טעם טפחא בתיבת כָּל
ח	י וְאִכְלָתָ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכָתָּ: הראשונה במלרע והשנייה במלעיל עקב ההפסק, והשלישית שוב מלרע. נָתַן-לְךָ: געיה בנר"ן
ח	יא הַשֹּׁמֵר: במלעיל
ח	טו הַמוֹלִיכְךָ: כ"ף ראשונה בשווא נע
ח	טז הַמֵּאֲכִלְךָ: הטעמה משנית בקדמא בכ"ף והלמ"ד אחריה בשווא נע. לְהִיטִבְךָ: געיה בטי"ת, והביל"ת אחריה בשווא נע
ח	יז עָשָׂה לִי: טעם נסוג אחור לעי"ן
ח	יט וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ: אף על פי שהוא ו' ההיפוך הטעם נשאר בו'.
ט	ג וְהֶאֱבַדְתָּם: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה
ט	ה וּבִיָּשָׁר: הביל"ת בשווא נח
ט	י בָּאֲצַבֵּעַ: במלרע
ט	יד וְאַעֲשֶׂה: העמדה קלה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה
ט	טז וְאַרְאֶה: במלעיל
ט	כא לִקְחֶתָי: במלעיל
ט	כה אֵת אַרְבָּעִים: את במונח ולא במקף
ט	כו בְּגִדְלֶךָ: הגימ"ל בקמץ קטן
י	א פָּסַל-לְךָ: הסמ"ך בקמץ קטן ויש להיזהר לא להדביק את התיבות

י ב וְאֶכְתֹּב: הוא"ו בשווא נע

י ה וַיְהִי שָׁם: טעם נסוג אחר ליו"ד הראשונה

י ו נָסַעו: הטעמה משנית בנו"ן

י ז נַחֲלִי מַיִם: טעם נסוג אחר לנו"ן, תיבת נַחֲלִי מוטעמת במרכא במדויקים

י יא וַיֵּבְאוּ וַיִּירָשׁוּ: בשתי התיבות, הוא"ו בשווא נע (לשון עתיד)

י יז וְאֲדֹנִי: האל"ף מנוקדת בחטף ויש להשמיעה¹ va'adone

י יח לָתֵת לוֹ: טעם נסוג אחר ללמ"ד הראשונה

י יט וְאֶהְבֶּתֶם: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה

יא ד בְּרִדְפָם: הרי"ש הקמץ קטן

יא ז אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂה: את במקף ולא בתביר

יא י וְהִשְׁקִית: במלעיל²

יא יג וּלְעֲבָדוֹ: הלמ"ד בשווא נח והעי"ן בקמץ חטוף, יש להקפיד על קריאת העי"ן, החלפתה באל"ף משנה את משמעות הכתוב

יא יז וַחֲרָה אֶף-ה': יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע חו"ח 'וַחֲרָה'

יא טז פֶּן יִפְתָּה: מוטעם במרכא טיפחא, כך במדויקים

יא כא נִשְׁבַּע: יש להקפיד על קריאת העי"ן, החלפתה בה"א משנה את משמעות הכתוב

יא כב וּלְדַבְּקָה-בּוֹ: ללא געיא בוי"ו החיבור, השווא בלמ"ד נח. הבי"ת במילה השנייה ללא דגש

כמה דקדוקים בפרשת "והיה אם שמע":

ולְעַבְדוֹ: הע' בקמץ חטוף, המילה וּלְעַבְדוֹ שייכת לקטע שלפניה, ולכן לא להפריד בין אֱלֹהִים ובין וּלְעַבְדוֹ, ולא להדביק וּלְעַבְדוֹ עם בְּכָל לַבְבָּכֶם.

ונתַּתִּי (X2) ואֶסְפָּת: שתיהן במלרע

פֶּן יִפְתָּה: הי' צריכה להישמע ולא להיקרא כא', ולא לבלוע איתה את הנ': פִּנְפָּתָה.

ועֲבַדְתֶּם הד' בשווא נח, ולכן הקורא ועֲבַדְתֶּם משתבש. מי שאינו מבחין בין ד' דגושה לרפויה עלול להתקשות לקרוא אותה נחה, וגם עלול להבליע אותה בת' שלאחריה. לכן, או ילמד את לשונו לקרוא ד' רפויה כדינה [th באנגלית במילה the], או ילמד את לשונו לקרוא ד' לפני ת' דגושה ושתיהן תשמענה.

עַל-יְדֵיכֶם הדל"ת בשווא נח לשון יחיד, לא יְדִיכֶם לשון רבים

ולמַדְתֶּם: הערה כנ"ל כמו ועֲבַדְתֶּם.

וַיִּשְׁכַּבְּךָ: הב' אחרי הו' היא בשווא נח אע"פ שיש געיא לפניה.

הפטרת פרשת עקב ישעיהו מט יד – נא ג:

מט יז וּמַחֲרִיבֶיךָ: החי"ת חטופה ולא בשווא נח

מט יח כָּלֶם נִקְבְּצוּ בָּאוּ-לָךְ: טעם טפחא בתיבת כָּלֶם. נִקְבְּצוּ בָּאוּ לא להוסיף ו"ו לפני הבי"ת³. חי-

אַנִּי: במלעיל. וַתִּקְשְׁרִים: געיה בוא"ו אך התיו"ו אחריה בשווא נח

¹ כאן אין הכלל "מש"ה מוציא וכל"ב מכניס" מתקיים

² כאן יש עבר פשוט, לא וי"ו ההיפוך אלא וי"ו החיבור

³ עלול להיגרם עקב סיום הברת או במילה הראשונה, להוסיף "וי"ו החיבור" דמיוני.

מט יט חֲרַבְתִּיךָ: החי"ת בקמץ קטן. תַּצְרִי: הצד"י בשווא נע

מט כ גִּשָּׁה-לִי: דגש חזק בלמ"ד מדין דחיק

מט כא יֵלֶד-לִי: געיה ביו"ד. אֵיפָה: במלרע

מט כב תַּנְשְׂאָנָה: שי"ן שמאלית

מט כג אֲמַנִיךָ: המ"ם בשווא נע. יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ: טעם נסוג אחר לתו"ו. וַיִּדְעָה: העי"ן בפתח

מט כו וְהֶאֱכַלְתִּי: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה, ובמלרע. וְכַעֲסִים דָּמָם יִשְׁכָּרוּן:

טעם טפחא בתיבת וְכַעֲסִים, תיבת יִשְׁכָּרוּן במלרע

נ ד נָתַן לִי: טעם נסוג אחר לנר"ן הראשונה

נ ה פָּתַח-לִי: הגעיה בתי"ו ולא בפ"א

נ ז יַעֲזֹר-לִי: הזי"ן בקמץ קטן, כן הדבר בהמשך בפס' ט

נ ח נַעֲמֶדָה יַחַד: טעם נסוג אחר לנר"ן⁴

נ יא קָדַחִי אֵשׁ: טעם נסוג אחר לקר"ף

נא א רָדַפִּי צֶדֶק: טעם נסוג אחר לר"ש. חֲצַבְתֶּם... נִקְרַתֶּם: שתיהם במלרע

נא ב וְאַבְרָכְהוּ וְאַרְבֶּהוּ: בתיבה הראשונה הוא"ו בפתח והר"ש בשווא נע ובשנייה הוא"ו בשווא⁵

נא ג יִמָּצָא בָּהֶ: טעם נסוג אחר למ"ם

ראשון של פרשת ראה:

יב ב עֲבַדוּ-שֵׁם הַגּוֹיִם: געיה בעי"ן, יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע 'עבדו שמה גוים'

יב ו מַעֲשֵׂי־רַתִּיכֶם: העי"ן בשווא נח והשי"ן אחריה בשווא נע

יב ז בִּרְכָךְ: הכ"ף הראשונה בשווא נח למרות הקושי

יב י וַיִּשְׁבַּתֶּם-בְּטַח: געיה בוא"ו

בית נאמן גליון מטות-מסעי עז מהרב מאיר מאזוז נר"ו ראש ישיבת כסא רחמים.

ה. מהפרשה שלנו יכולים ללמוד שטעם ה"טרחא" מפסיק יותר מטעם ה"תביר". הרבה טועים בזה, ובספר לחם הביכורים (בנד"מ עמוד ש"ס) נפל טעות וכתוב שם שהתביר מפסיק יותר, אבל זה לא נכון, אלא הטרחא מפסיקה יותר. מנין לנו? הביאו לי ראייה מאד יפה, אבל לא רק ראייה אחת אלא כל הפסוקים שאחרי זה מוכיחים ככה. הפסוק אומר "אלה משפחות השמעוני שנים ועשרים (תביר) אלף (טרחא) ומאתים" (במדבר כ"ו י"ד), ואם

תעשה את התביר מפסיק יותר, יוצא "שנים ועשרים, אלף ומאתים", וכי כל שבט שמעון אלף ומאתים ועשרים ושנים איש בלבד?! אלא "שנים ועשרים אלף, ומאתים", וטרחא מפסיקה יותר. וכן "בני יהודה ער ואונן וימת ער (תביר) ואונן (טרחא) בארץ כנען" (שם י"ט), ואם תעשה את התביר מפסיק יותר, יוצא "וימת ער" לא ידוע איפה, ואח"כ "ואונן (נמצא) בארץ כנען", ולפי זה ער לא מת בארץ כנען, ואונן עודנו חי... אלא "וימת ער ואונן, בארץ כנען". ככה זה תשעים ותשעה אחוז בכל התורה.

ו. אבל מצאנו לעתים רחוקות שהתביר מפסיק יותר מהטרחא, למשל בפסוק "לדעת את אשר בלבבך (תביר) התשמור מצוותיו (טרחא) אם לא" (דברים ח' ב'), המלה "בלבבך" זה מפסיק, ואח"כ מה לדעת? "התשמור מצוותיו או לא". וכן בפסוק שאחרי (ח"ג) "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי (תביר) על כל מוצא פיה" (טרחא) יחיה האדם". המלה "כי" זה מפסיק, ואח"כ "על כל מוצא פיה" יחיה האדם". ואי אפשר לומר "כי על כל מוצא פיה, ואח"כ יחיה האדם", כימה זה יחיה האדם!?

⁴ בודדים המקרים במקרא בהם הטעם נסוג אחר שתי הברות (כמו בשירת הים 'נערמו מים')

⁵ זו וא"ו החיבור, ולכן אין היא בקמץ.

נושא זה של טעות הטעמת התביר בהפסק יותר מהטיפחא הוזכר אצלנו כמה פעמים, הובא גם מפרופ' שמחה קוגוט נר"ו כמה דוגמאות. וזה אינו צריך לפנים.

אבל דבריו בסעיף ו ראויים לדיון.

מהרב אברהם ויסבלום נר"ו בעל תורת הטעמים

ה מה ששלח לי משהו שבוע שעבר:

שלום הרב ויסבלום שליט"א.

מזמן לא היינו בקשר.

אני שולח לך דבר מעניין מאד.

כידוע (זה מוזכר פעמים רבות בספרך) התביר הוא מפסיק יותר חלש מן הטפחא. ואולם בגליון שאני שולח לך כאן - של הרב מאיר מאזוז - מביא (בעמוד 2 אות ו') שיש גם יוצאים מן הכלל הזה. ומביא שני פסוקים מפרשת עקב:

(1) "לִדְעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְכֶּךָ הַתְּשֹׁמֵר מִצְוָתוֹ אִם-לֹא" (דברים ח, ב).

הטעמים מפסקים כך: "לִדְעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְכֶּךָ / (תביר) הַתְּשֹׁמֵר מִצְוָתוֹ // אִם-לֹא".

ולכאורה צ"ל כך: "לִדְעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְכֶּךָ" // (זקוף קטן) הַתְּשֹׁמֵר מִצְוָתוֹ / אִם-לֹא".

(2) "כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יִי יִחְיֶה הָאָדָם:" (שם פסוק ג').

הטעמים מפסקים כך: "כִּי / (תביר) עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יִי // יִחְיֶה הָאָדָם".

ולכאורה צ"ל כך: "כִּי" // (זקוף גדול) עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יִי / יִחְיֶה הָאָדָם".

מה דעתך על הפסוקים האלה? האם ההערה נכונה? והאם ידוע לך על מקרים נוספים שהתביר מפסיק יותר מהטפחא? (לא מצאתי לכך התייחסות בספרך).

זה מה שכתבתי לו חזרה:

דווקא כן התייחסתי לכך בספרי, למד היטב את פרק ז' במבוא ותמצא שם תשובה מספקת לשאלותיך!

זה מה שהשיב לי:

כוונתך לתוספת דיבור?

לכאורה "כי / על כל מוצא פי ה' // יחיה האדם" א"א לפרש כתוספת דיבור. שהרי החלק העיקרי של המשפט (בלי התוספת) - "כי על כל מוצא פי ה'" - אין לו משמעות בפני עצמו. וא"כ לכאורה א"א לפרש פסוק זה בדרך של תוספת דיבור.

וכתבתי לו:

נדמה לי בסעיף ח' דיברתי על מילה קטנה בראש משפט - ובפרט מילת יחס - שדרכה להצטרף לאחריה.

וכעת אני מוסיף לאחר שראיתי את דברי הרב מאזוז שליט"א - כי התייחסות מיוחדת לתופעה זאת קיימת בספרי - עמוד קג, ד"ה וכאן.

אציגה נא עמכם את דברי תורת הטעמים מהרב אברהם וייסבלום נר"ו עמ' קג

תורת פרק ז' הטעמים קג

סעיף יא. סיכום.

הטעמים משתמשים ביסוד 'תוספת דיבור' פעמים רבות מאד. אפשר לומר שאין עמוד

אחד בכל התורה כולה שאין בו כמה וכמה פעמים תוספת דיבור. דבר זה, ראוי

שידע אותו כל הבא להוציא פשט מפסוק הטעמים, שכן הפיסוק גורם לנו להבין שהחלק

שאחרי ההפסק נסוב על תחילת החלק שלפניו, אבל לפי כלל 'תוספת דיבור' אין זה

מוכרח כלל, כי לפעמים הוא נסוב רק על המילה האחרונה של החלק הראשון⁶, וצריך

בכל פעם לבדוק אם אין זה כך גם בענין המדובר.

הערה ס. ורבים טועים או שוכחים דבר יסודי זה.

⁶ א"ה: מובן מאליו שאם בלבבך בזקף, הטעמים לפניו שונים, אבל אינני נכנס לזה.

לדוגמא: וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם, עִיר שָׁכֶם (בראשית לג, יח) - בפשטות, על פי פיסוק הטעמים - יתפרש הפסוק כך: יַעֲקֹב הִגִּיעַ שָׁלֹם - אֶל הָעִיר שָׁכֶם^א. אבל אחרי שאנו מכירים את ענין 'תוספת דיבור', אפשר לפרש: יַעֲקֹב הִגִּיעַ אֶל שָׁלֹם, שֶׁהִיא הָעִיר שָׁכֶם^ב. **ובן בפסוק:** וַיִּכְפֹּר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטָּה, לִפְנֵי ה' (ויקרא יד, לא), נראה שהכוונה שהכהן יכפר עליו לפני ה'. אבל ע"פ כלל 'תוספת דיבור' - יתכן שהמשמעות היא: וַיִּכְפֹּר הַכֹּהֵן, עַל אוֹתוֹ שֶׁמִּטָּה לִפְנֵי ה'.

ובאן המקום לציין דבר מעניין. הנה למדנו לעיל, שהטיפחא הוא מפסיק חזק יותר מאשר התביר, וכבר התריעו על כך^ג שהמנגן את התביר בהטעמה יתירה - משבש את המשמעות, כגון: כָּל־הַעֲשֵׂה מְלָאכָה, בַּיּוֹם הַשְּׁבִט מוֹת יוֹמָת (שמות לא, טו), שהמשמעות לפי זה - שהעושה מלאכה אפילו באמצע השבוע - צריך להמיתו בשבת...^ד הערה סג סג. בספר 'דברי קהילות'

(עמ' 84 הערה י') כתב וז"ל: חזנים רבים שוגים במה שמאריכין בנגינת תביר יותר מבנגינת טפחא; כי הטפחא היא טעם מפסיק גדול מטעם תביר כידוע, וע"כ ראוי להאריך יותר בטיפחא. ולא דבר רק הוא, כי במקומות הרבה משתנה הענין על ידי כן, וכו'. עיי"ש שמביא לזה כמה דוגמאות.

והנה אפשר שיבוא מי שיבוא, ויוכיח מפסוקים רבים שאין זה נכון, אלא התביר מפסיק יותר, לדוגמא: נַעֲשֶׂה אָדָם, בְּצִלְמֵנוּ כְּדִמוֹתֵנוּ (בראשית א, כו), פָּרוּ וּרְבוּ, וּמְלֵאוּ אֶת־

הָאָרֶץ וּכְבִּשְׁתֶּהּ (שם א, כח), לֹא־טוֹב, הִיֹּת הָאָדָם לְבָדָד (שם ב, יח), שְׁנַיִם מֶלֶךְ, תָּבִיא אֶל־הַתְּכָה לְהַחֲיִית אֹתָהּ (שם ו, יט), וַיִּסֹּף, שִׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתְּכָה (שם ח, יא), יֵצֵר לֵב הָאָדָם, רַע מִנַּעֲרֹו (ח, כא), וַיֵּשֶׁב, בְּאֵלֶי מִמָּרָא אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן (שם יג, יח), אִיָּה הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר־בָּאוּ אֵלַיָּה הַלֵּילָה (בראשית יט, ה), וַיִּתְּנֻצְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל, אֶת־עַדִּים מִהָר חוֹרֵב (שמות לג, ו)^ה, וְנִצְבְּתָ לִי, שָׁם עַל־רֹאשׁ הָהָר (שם לד, ב), ועוד רבים רבים... וזאת קושיא עצומה לכאורה. אבל האמת שהתשובה פשוטה: כל אלו מפוסקים בטפחא ולא בתביר, אבל אופן פיסוקם הוא כתוספת דיבור! ע"כ מהספר תורת הטעמים של הרב אברהם וייסבלום.

על חלק מהדוגמאות המנויות כאן אפשר להתווכח. אבל הסבר זה המכונה 'תוספת דיבור' מקובל, ויש להכלילו בכללי פיסוק הטעמים. עם זאת יש להזהר מלהתעכב על התביר יותר מאשר על הטפחא, גם במקראות המתפרשים 'תוספת-דיבור'. השתא דאתינן להכא, נעבור לפרשת ואתחנן, וגם לפרשת תצוה.

מאוריאל פרנק נר"ו: דברים ד, לו: וְתַחַת כִּי אָהַב אֶת־אַבְרָהָם וַיִּבְחַר בְּיִצְחָק וַיִּזְרְעוּ אֲחֵרָיו

כדאי להעיר שלא לקרוא "וַיִּבְחַר בְּיִצְחָק אֲחֵרָיו". וצ"ע, למה באמת לא מוטעם כך? אפ"ר ממני: אינני זוכר אם זה נדון, בכל אופן אינני רואה בזה חריגה.

כנראה אני הייתי מפסק וַיִּבְחַר בְּיִצְחָק אבל לא רואה כ"כ את העדיפות. אליהו אליהוא: נראה לי כי 'אחרי' הוא משלים את המשפט, ולכן יש הפסק לפניו.

אך כמובן אין הפסוק משנה את משמעותו אם נקרא אחרת.

כמו גם אֲשֶׁר שָׁרַף יי: ויקרא יו, הרי שם יש מחלוקת בין כת"י איך לקרא.

כלומר שתי הקריאות לגיטימיות. אליהוא

נ"ב העליתי לפורום הרצאה שלי בכינוס המסורה: מוזמנים להגיב באתר⁷.

7 נשאתי השבוע הרצאה על הרשימות המיוחדות [להגדרתי] שיש מהם כעשרים בתורה. הרשימות האלה אינן מתחלקות בשיטות של פרלמן או של אפרת ליבוביץ, אלא אחרי כל איבר ברשימה יש טעמים הולכים ומתחזקים, לכאורה בלי כל סיבה. דברתי פעם עליהן בכינוס שוחרי לשון הקודש, אך הוספתי לאחרונה פרטים והסברים לתופעה. הנה המקשר:

www1.saad.org.il/eliuhu/lists.pdf

אשמח לתגובות כמובן

אליהוא

יישר כוח לכל משתתפי הפורום שהגיעו והשתתפו בכינוס המסורה [ה-27], שמסונף לכינוס העולמי של לימודי התנ"ך, אף כי אין כל דמיון בין התכנים שלהם. וד"ל.

תורת הקורא: יתכן שכן יש הבדל במשמעות בין ההטעמות, שאם מוטעם 'וַיִּבְחַר בְּזֶרַעוֹ אֶתְהֵיוֹ הַכוּוֹנָה שֶׁבַח בְּזֶרַע יַעֲקֹב אַחֵר שֶׁבַח בִּיעֲקֹב, ואם מוטעם 'וַיִּבְחַר בְּזֶרַעוֹ אֶתְהֵיוֹ הַכוּוֹנָה שֶׁבַח בְּזֶרַעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבַח אַחֲרָיו, אֵךְ לֹא כְּתוּב מִתִּי בַחַר בּוֹ. בְּקִיצוֹר, יִתְכַּן לִפְרֹשׁ שֶׁאַחֲרָיו הוֹלֵךְ עַל זְמַן הַבְּחִירָה, וְיִתְכַּן שֶׁהוֹלֵךְ עַל זְמַן קִיּוּמָם שֶׁל זֵרָעוֹ - שֶׁהִיָּה אַחֲרָיו. הֵרֵב אֲבֵרָהֶם וַיִּסְבְּלוּם: כְּדֹאֵי לְהִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה הַטַּעֲמִים עִמּוּד תִּלְגָּ. שֶׁם נִידוֹן הַנוּשָׂא בִּהְרַחֲבָהּ, עִם פְּסוּקִים נּוֹסְפִים בְּדוּמָה לוֹ. מִי שִׁישׁ לוֹ הָעֲרוֹת עַל הַנִּכְתָּב שֶׁם, נֹא לִשְׁתַּף. תּוֹדָה רַבָּה!

תורת הקורא: בְּרִשׁוֹת הֵרֵב הַמַּחְבֵּר שֶׁלִּיט"א אֲנִי מֵבִיא כֹּאן מִסְפְּרוֹ 'תּוֹרַת הַטַּעֲמִים' עַמ' תִּלְגָּ, וְהִשְׁגָּה עֲלִיו מִגְלִיוֹנִי 'תּוֹרַת הַקּוֹרָא' פֶּרֶשֶׁת תְּצוּהָ ע"פ דְּבָרֵי הָאוֹר תּוֹרָה וּר' שְׁלֵמָה דּוּבִנָּא. תּוֹרַת הַטַּעֲמִים:

וּבְנֵי הַקֶּנֶזֶשׁ אֲשֶׁר לְאַחֲרָיו יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו (כט, כט)

פִּסּוּק הַטַּעֲמִים: יִהְיוּ לְבָנָיו / אַחֲרָיו.
וּמִשְׁמַע: הַבְּגָדִים יִהְיוּ לְבָנָיו, אַחֲרֵי שֶׁהוּא יִגְמֹר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, כְּלוּמֹר, אַחֵר שִׁיסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם.
אֵךְ בְּאִמַּת נֹרָאָה שֶׁאֵין הַפִּירוּשׁ כֵּן, וְנִבְיָא כַּמָּה פְּסוּקִים לְדוּגְמָא: וְהִתְנַחֲלָתֶם אִתָּם, לְבָנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם (וַיִּקְרָא כה, מו), אֲשֶׁר יִיטָב לָךְ, וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ (דְּבָרִים ד, מ), וּמִשְׁלָם עֲנָן אֲכֹלֹת, אֶל־חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם (יִרְמְיָה לב, יח). בְּכָל הַפְּסוּקִים הַנ"ל מוֹכַח שֶׁבְּנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם הוּא מוֹשֵׁג אֶחָד: בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר תִּשְׁאִירוּ אַחֲרֵיכֶם.

וְאֵךְ כֹּאן וְדֹאֵי שֶׁכֵּךְ פִּירוּשׁוֹ, אִלָּא שֶׁהוּא מְפֹסֵק כְּתוּסַפֵּת דִּיבּוּרָא, וְכִיּוּצָא בְּזֶה מִצָּאנוּ: אֲשֶׁרִי בְּנָיו אַחֲרָיו (מִשְׁלִי כ, ז), אֵין לְטַעוֹת וּלְפִסָּק: אֲשֶׁרִי, בְּנָיו אַחֲרָיו. שֶׁהֵרֵי טַעֲמִים אֵלוֹ הֵם טַעֲמֵי אִמָּת, וְהַטַּעַם הַנִּמְצָא בְּתִיבַת אֲשֶׁרִי אֵינְנוּ מְפִסִּיק אִלָּא מִשְׁרַת (טַרְחָא), וְהַפִּסּוּק הָאִמִּיתִי הוּא בְּמִשְׁרַת הַשְּׁנִי: אֲשֶׁרִי בְּנָיו, אַחֲרָיו.

יִינוּנִים

ז. מ. רָאָה בְּמִבּוֹא שֶׁם סַעֲי יִי וְרָאָה עוֹד בַּעֲנִין

כ"ח מ"ג: לֹא וּלְזֶרְעוֹ / (לֹא וּלְזֶרְעוֹ)

בְּטַפְחָא מִרְכָּא – בְּכַתְבֵי הִיד: ט"א ס"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ח, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד, א"ג כ"ה א"ד כ"ו א"ה א"ח א"י. ~ וּבְדַפּוּסִים: רוו"ה, לְטָרִיס, גִּינְצִבּוּרְג, קְסוּטוֹ, קוֹרֵן, בְּרוּיָאָר. ~ וְכֵן כְּתוּב אֹר תּוֹרָה וּמִנַּחַת שִׁי.
בְּמִרְכָּא טַפְחָא – בְּכַתְבֵי הִיד: ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד ס"ט ס"ו ס"ז, א"א א"ב א"ה א"ז א"ט. ~ וּבְדַפּוּסִים: מִק"ג, רָא"פ. כ"י.

כ" כתב אור תורה, שהקורא 'לו' במרכא 'ולְרַעו' בטפחא, טועה טעות גדולה, כי לפי זה פירושו 'חקת עולם לו ולְרַעו', מתי 'אֲחֲרָיו', ולא מעכשיו, ופירוש זה אינו נכון. אך הקורא 'לו' בטפחא 'ולְרַעו' במרכא, פירושו 'חקת עולם לו' מעתה, וגם 'ולְרַעו' אֲחֲרָיו, ופירוש זה הוא הפירוש הנכון. ור' שלמה דובנא חזק את דבריו וביארם, שאם הטפחא בתיבת 'ולְרַעו', אז תיבת 'אֲחֲרָיו' שבה על 'חקת עולם', וממילא מתפרשת הכוונה 'חקת עולם אֲחֲרָיו', ותיבת 'לו ולְרַעו' הן כמו מאמר מוסגר, ומובן מזה שיהיה 'חקת עולם' רק 'אֲחֲרָיו', ולא בימיו, ומאמר זה סותר את עצמו, כי איך יתכן שהוא חוקת עולם לו, אם אינו רק לאחר מותו. אבל אם הטפחא בתיבת 'לו', תהיה הכוונה 'חקת עולם לו' בחייו, ותיבת 'אֲחֲרָיו' שבה על 'ולְרַעו', שגם על זרעו שיהיה אחריו יהיה הדבר לחוקת עולם. עכ"ה.

וכתב רוו"ה, ששניהם שכחו את הפסוק 'וְהָיְתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לוֹ וּלְרַעוֹ לְדֹרֹתָם' (לִקְמָן ל"ב א), ששם תיבת 'לו' מוטעמת במרכא בלי מחלוקת.

ודבריו תמוהים מאד, שהלא בפסוק שם כתוב בסופו 'לְדֹרֹתָם', וא"כ אין משמע בהטעמה זו שרק אחר מיתת אהרן יהיה להם חוק זה, אלא משמע שהוא חק עולם לאהרן ולבניו, עד מתי 'לְדֹרֹתָם', דהיינו לעולם, ואין בהטעמה זו משמעות שרק אחר מיתת אהרן ולא מעתה, שהפסוק לא מדבר כלל ממתי יהיה חוק זה, אך בפסוקנו שכתוב בסופו תיבת 'אֲחֲרָיו', בהטעמת 'לו ולְרַעו' במרכא טפחא, מובן שהכוונה שהוא חוק רק אחרי מותו ולא מעתה.

הרב וייסבלום: השגתו של הרב 'תורת הקורא' על הרוו"ה אמנם מובנת ונכונה.

אך לענ"ד האו"ת והרש"ד לא ירדו לעומקו של כלל 'תוספת דיבור' (אשר ברויאר מכנה אותו 'פיסוק לפי חוקי הקריאה'), והוא המבואר בספרי באריכות בפרק ז' במבוא.

עשרות ומאות פסוקים עומדים נגד דבריהם של האו"ת והתיקו"ס.

א"ה: זה שכללים בטעמים נעלמו ממדקדקים גדולים אין בו להפתיע.

הנוסח ומקורותיו. המקורות שעל פיהם קבע ר"מ ברויאר ז"ל את נוסח המקרא עבור דעת מקרא ותנ"ך מוסד הרב קוק, חורב, ותנ"ך ירושלים.

ז יג ויצהרד: לשש, מ"ש. ויצהרד: ד; שגר: לשש, מ"ש. שגר: ד

מחלוקת כתיב ומחלוקת הטעמה. בשתייהן מטפל המנחת-שי.

מנחת-שי: וַיִּצְחָרְךָ: אין יו"ד בין רי"ש לכ"ף. [ויצחרך].

שגר: בס"ס במקף, לא בשופר חפוף. [שגר-אֶלְפִיד].

ז טז תחוס: ששד, רמ"ה, מ"ג-אל יח' ט ה. תחס: ל

ז יט הוצאך: לשש, מ"ש, מ"ק-לששד שמי' יג ט. הוציאך: ד

גם בכא"צ הנוסח בלי יו"ד.

מנחת-שי: הוֹצֵאָךְ: בתיקון ס"ת יש' הוציאך, ובמפתח מחק יו"ד, ע"כ. ובדפוס"י ישנים ובספרי" כ"י מדוייקי' חס' יו"ד, ומסו' עליו ב' חס', וכן בפ' בא על פסוק^ד כי ביד חזקה הוֹצֵאָךְ גמס' ב' חס' יו"ד. וכן מס' "הרמ"ה ז"ל, הוציאך דהשמר לך ואתחנן, וחבריה דשמור את חדש האביב (דראה), מלאי דמלאי, מלי וי"ו ויו"ד. ^ה כי ביד חזקה הוֹצֵאָךְ, ה' מלי וי"ו וחס' יו"ד, ודכות' הוֹצֵאָךְ^ט דהמסת הגדלת. [הוצאך].

ז כו והיית: לשד. והיית: ש; תתעבנו: ל, ב"א. תתעבנו: ש, ב"נ

^ד כי ביד חזקה: מ"ק – ד שמי' יג ט.

^ה הרמ"ה: יצ"א, ל ע"א.

^י דהשמר לך: דב' ז ב.

^ז דשמור: דב' טז א.

^ח כי ביד חזקה: שמי' יג ט.

^ט דהמסת הגדלת: פסוקנו.

במחלוקת הראשונה אם יש מקף עם הטעם; בשנייה אם יש געיית שווא.

ח ב **הוֹלִיכְךָ: ששׁוּד, רמ"ה. הליכך: ל; הוֹלִיכְךָ: ששׁוּד. הליכך¹²: ל**

לחטף הפתח של לנינגרד מצטרף גם כא"צ בעדות מאורות נתן. ח"פ כז
ברויאר בהערה 12 מפנה לדברי המנחת-שי שהוא מעדיף שווא ולא חטף באינן-גרוניות.

ח ג **הוֹדִיעְךָ: ששׁוּד, רמ"ה. הדיעך: ל**

ח יב **טבים: ששׁוּד, רמ"ה, מ"ג־ד בר' כזט, מ"ק־אל יואל ד ה. טובים: ל**

ח יג **ירבה־לך: לששׁוּ, מ"ש. ירבה־לך: ד** ונציה אינו מדגיש דחיק.

מנחת-שי: **יִרְבֶּה־לְךָ**: חלמ"ד דגושה. [יִרְבֶּה־לְךָ].

ח יד **המוציאך: לשד, רמ"ה. המציאך: ש**

ח טו **המוליכך: לשד, רמ"ה. המולכך: ש?** **המוליכך: ששׁוּד. המוליכך¹²: ל**

מחלוקת כתיב; לנינגרד מנקד ח"פ בדומות ברויאר מעדיף שווא.

ח יט **והשתחית: לשד, והשתחית: ש?** דגש בפועל זה מצוי אחרי חטף פתח, גם בלנינגרד וכא"צ.

ט ב **עם: לש, הס, מ"ש. עם: ש** געיא עם מקף.

מנחת-שי: **עם־גדול**: במקף ומאריך. [עם־גדול].

ט ג **והאֲבֹדְתָם: ששׁוּד. והאֲבֹדְתָם: ל** די היה לציין שלנינגרד לא סימן את החטף אלא

ניקד פתח. הניקוד הנכון אינו צריך ציון מקורות.

ט ד **אתם: ל. אתם: ד** מרכא או מונח לפני זרקא.

ט יב **שחת: לשד. שחת: ש** ששון¹ כבר לא מפתיע. החי"ת ממעטת לדרוש תשלום דגש.

ט יד **אותך: לששׁו. אותך: ד**

ט טו **לוחת: ששׁוּד, רמ"ה, וז"ג־ש, מ"ס־ד לח 2. לחת: ל**

ט כ **ההוא: לששׁו, מ"ש, מ"ג־ד בר' לח כה. ההיא: ד**

מנחת-שי: **גם בעד אחרן בעת ההוא**: החוא כת"י בוי"ו, וק' בחירק. זע"ין ¹מ"ש בפ' דברי". [ההוא].

ט כא **אתן: לששׁו, פס. אתן: ד**

¹² מ"ש: מ"ש דב' א יח ('בעת ההוא').

ט כג **בְּרַנֵּעַ: לְשׁוֹד. בְּרַנֵּעַ¹³: ש** על ברנע היה כבר בתחילת ספר דברים.

כן תמיד בש – למעט רק כמ' לד.

ט כה **אֵת: לִשְׁשׁ, מ"ש. אֵת: ד** מאורות נתן: אֵת־ארבעים [תשובה:] ל"כ אלא אֵת צרי ומונח מנחת-שי: **אֵת דארבעים:** בספרי כ"י ובדפוס קדמון האל"ף בצירי, ובגלגל, לא במקף. [אֵת].

ט כז **קְשִׁי: לִשְׁשׁ, מ"ש. קְשִׁי: ד** מנחת-שי: **אל קְשִׁי:** הקו"ף בשוא לבדו, רד"ק ^י במכלול (דף רל"ט), ^{טו} ובשרשיי ^{טז} ולזית חן ש"ח פ' י"ז, וכ"כ ^י החזקוני, ובעל ^י מנחת כהן. [אֵל־קְשִׁי].

י ב **אֵת־הדְּבָרִים: מ"ש. אֵת־הדְּבָרִים: ד** מנחת-שי: **אֵת־הדְּבָרִים:** בס"ס הקדמא באל"ף, לא בה"א. [אֵת־הדְּבָרִים]. העדפת נוסח ספרי ספרד של המנחת-שי היא כנראה לשם האחידות בשאר מקומות במקרא אע"פ שמנוגד לשני כ"י שאינם גורסים את המתיגה כל עיקר.

י ז **נְחִלִי: לִשׁ, הֵס. נְחִלִי: שׁוֹד** מרכא או מקף לפני הסילוק.

י יא **וַיִּירָשׁוּ: שִׁשׁוֹד, רמ"ה, מ"ג־ש ברי"ז. מ"ק־ל שם. וירשו: ל**

י טז **עָרְלַת: לִשְׁשׁ, מ"ש. עָרְלַת: ד** קמץ חטוף מסומן ע"י ניקודו בחטף קמץ. מנחת-שי: **עָרְלַת:** העי"ן בקמץ לבד. ³³ [עָרְלַת]. אין לשלול שיטה זו כיון שראינו שגם בן-אשר בכתר ארם-צובה נהג כן.

י יא ז **אֵת־: לִשְׁשׁוֹד. אֵת¹⁴: מ"ש?** הערה 14
הביטוי "את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה" מצוי עוד רק בשופ' ב ז; ואותו ביטוי בלי "הגדול" מצוי עוד רק ביהושע כד לא. והואיל ובשני המקומות האלה חיבת 'את' מוטעמת ומנוקדת בצירי, הטעים וניקד אותה בצירי גם כאן.
מנחת-שי: **אֵת־דְּכָל מַעֲשֵׂה:** במקצת ספרי אֵת בתביר, לא במקף, והאל"ף בצירי. [אֵת־כָּל־מַעֲשֵׂה].
לפי כללי המנחת-שי משמע שהוא עצמו אינו גורס את התביר ואת הצירי.

י יא **תִּשְׁתֶּה: לִשְׁשׁ, ב"א, מ"ש? תִּשְׁתֶּה: ב"נ** מחלוקת בן-אשר ובן-נפתלי. מנחת-שי: **תִּשְׁתֶּה־מַּיִם:** ³⁴ כ"כ בספרי כ"י מדוייקי' ובדפוס' רבי', בלא מאריך במלת תִּשְׁתֶּה, ^ט ובחילופי' נרא' דלבן אשר יש מאריך בתי"ו ראשונה. [תִּשְׁתֶּה־מַּיִם]. נראה שמסקנת המ"ש ללא געיא. בחילופים מהד' ליפשיץ כתוב להיפך

אשר	נפתלי
תִּשְׁתֶּה־מַּיִם	תִּשְׁתֶּה־מַּיִם בַּגְעִיָּה⁴ (11. 11)

^י במכלול: קעח ע"א.

^{טו} ובשרשיי: קט"י, 337 ע"א – ע"ב.

^{טז} ולזית חן: שער שמוני פרק י, צב ע"א.

^י חזקוני: על אתר.

^י מנחת כהן: על אתר.

³³ ראה הערת נורצי לבר' כז יט ('וְאֶכְלָה') ואת הערתי שם, וכן תה' קיח יד ('עזי').

³⁴ נורצי ניקד בטעות את מ"ם 'מים' בפתח.

^ט ובחילופי: חילופים – ד.

יא טז פ'ל: לשש. פך: ד

יא יט ובלכתך: לשש, ב"א. ובלכתך: ב"נ

הפטרת עקב

ישעיה מט יז ומחריבך: אקד. ומחריבך: ל

יט הרסתך: אקד. הרסתך: ל

כג מיניקתיך: אלה, מ"גש בר' לכ טו. מיניקתיך: ק; ישתחו: אלק. ישתחו: ד

כו מושיעך: אלק. מושיעך: ד

נ ב קראתי: אד. קראתי¹⁴: ל. קראתי: ק הערה 14

אפשר, שהקו שביר"ש איננו געיה אלא מרכא; מכל מקום הוא כא לסמן את ההברה המוטעמת.

עונה: אלק, מ"ג-ל, מ"ק-אלקד. ענה: ד

ה פתח: אל, ב"א. פתח: ק, ב"נ

יא היתה: אלק. היתה: ד

נא ב ואבךכו: לד. ואבךכו¹²: א ההערה הקבועה על שווא ולא פתח בלא-גרונית.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

p=272195#p272195&t=10317&http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45

אם אתה מתעניין

בהגטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים

כתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺